

Hankkijasta ihanneostajaksi

VISO-workshopin 17.4.2013 kooste

Sisältö

Tiivistelmä	3
Julkisten hankintojen nykytila	4
Haasteita	5-8
Hyviä käytäntöjä	9-11
Julkisten hankintojen tavoitetila	12
Avoin vuorovaikutus	14-19
Asiakaslähtöisyys	20-24
Toiminnan hahmottaminen kokonaisuutena	25-27
Joustavuus	28-30
Uudet palvelut ja toimintamallit	31-34

Tiivistelmä

- Yritysten kohtaamat haasteet julkisissa hankinnoissa toimialariippumattomia
- ”Lopputulokset yllätys sekä ostajalle että tarjoajalle”
- Yritykset kokevat omien vaikutusmahdollisuuksiensa olevan heikot: ”Pallo on hankkijalla”
- Kilpailutusprosessiin ja sopimukseen kaivataan joustoa

Julkisten hankintojen nykytila

Haasteita

- Hankkijan puutteellinen markkinatuntemus ja substanssiosaaminen johtaa heikkoon tarjouspyyntöön
- Lain puutteellinen tuntemus ja väärintulkinnat (sekä hankkijat että tarjoajat)
- Yritysten mahdollisuudet puuttua epäkohtiin ovat heikot tai niitä ei tunneta
- Suuret kertaostot, pienten yritysten heikot mahdollisuudet
- Tarjouspyyntöjä ei löydetä
- Yksityiskohtaiset tarjouspyynnöt eivät mahdollista vaihtoehtoisia ratkaisuja
- Tarjouksen valmistelun vaatimat resurssit
- (Laatu)pisteytyksen subjektiivisuus
- Tuttujen tarjoajien suosiminen
- Kilpailutuksen lopputulos on yllätys
- Hinnan merkitsevyys
- Design-puolella valmiin työn sisällyttäminen tarjoukseen
- (Pien)yritysten resurssien yliarviointi johtaa haasteisiin toimitusvaiheessa
- Pitkän aikavälin säästöjä ei tunneta/huomioida

Yritysten heikot mahdollisuudet puuttua epäkohtiin

Yrityksien mahdollisuudet puuttua hankintaprosessin epäkohtiin koetaan heikoiksi.

Etenkin pienyritykset eivät uskalla tai osaa puuttua epäreiluiksi koettuihin seikkoihin. Valituskanavia ei tunneta ja menettelyt koetaan työläiksi.

Lisäksi pelätään vaikutusta maineeseen sekä tulevaisuuden mahdollisuuksiin menestyä kilpailutuksissa.

Tarjouksen valmistelun vaatimat resurssit

Julkisiin hankintoihin osallistuminen vaatii aikaa ja muita resursseja. Erityisesti juridinen osaaminen on osa-alue, joka ei pienyrityksillä välttämättä ole hallussa.

Julkisella puolella valintaprosessi on tiukempi kuin yksityisellä puolella, ja esimerkiksi virheelliset tarjoukset hylätään usein suoraan.

Kilpailutuksen lopputulos on yllätys

”Kilpailutuksen lopputulos on usein yllätys sekä myyjälle että ostajalle.”

Nykyisten hankintamenettelyjen ei aina koeta takaavan kilpailun avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

Etenkin laadun arviointi on haastavaa ja tapahtuu usein subjektiivisesti. Hankkija ei aina kykene asettamaan kriteeristöä sellaiseksi, joka takaisi parhaan mahdollisen tuloksen.

Tarjoaja ei voi realistisesti arvioida omia menestymismahdollisuuksiaan kilpailussa. Kilpailun lopputuloksen ennakoimattomuus voi johtaa myös haluttomuuteen osallistua julkisiin kilpailutuksiin.

Hyviä käytäntöjä

- Muotoillut ratkaisut 2012 –projekti toi esille julkisia hankkijoita ja heidän tarpeitaan
- Kumppanuuden tiedostaminen ja esilletuonti
- Pienessä kunnissa pienilläkin toimijoilla mahdollisuus tulla tutuiksi hankkijan kanssa ja menestyä kilpailussa
- Markkinan kartoitus ja tekniset vuoropuhelut ovat yleistymässä, mikä johtaa parempiin tarjouspyyntöihin
- Tarjouspyyntöjen luominen yhteistyössä yritysten kanssa
- Avoin ja läpinäkyvä vuoropuhelu kilpailutuksen aikana (kysymys-vastaus - prosessi)
- Kun kilpailutus on tehty huolella, sopimusaikainen yhteistyö toimii

Suomen Kulttuurirahaston ja designpääkaupungin Muotoillut ratkaisut 2012 -yhteishanke

Suomen Kulttuurirahaston rahoittaman Muotoillut ratkaisut 2012 –ohjelman tavoitteena on tuoda muotoilua tutuksi julkisella ja kolmannella sektorilla.

Kansallisen kynnyksarvon (30 000 e) ylittävät kolme hanketta kilpailutettiin julkisena hankintana. Kahteen pienempään hankkeeseen valittiin nuoria muotoilijoita ilmoittautumismenettelyn ja markkinointitilaisuuksien avulla.

Ohjelman kautta synnytetään monistettavissa olevia esimerkkejä ja käytäntöjä luovan osaamisen ja muotoilun menetelmien hyödyntämisestä julkisella tai kolmannella sektorilla.

Kaikissa hankkeissa ratkaisut kehitetään henkilöstöä ja asiakkaita osallistaen.

Lähde: wdchelsinki2012.fi

Tarjouspyyntöjen luominen yhteistyössä yritysten kanssa

Yritykset kokivat toimivaksi menettelyn, jossa alustava tarjouspyyntö lähetettiin kommentoitavaksi kaikille kilpailuun ilmoittautuneille toimijoille.

Kukin yritys sai kommentoida pyyntöä. Lopullinen tarjouspyyntö muotoiltiin kommenttien mukaan ja tavoiteltu työtuntimäärä asetettiin kaikkien vastausten perusteella.

Laatuarviointi tehtiin projektin toteutukseen liittyvien kysymyksien perusteella.

Julkisten hankintojen tavoitetilä

5 tavoitetta

1. Avoin vuorovaikutus

2. Asiakaslähtöisyys

3. Toiminnan hahmottaminen
kokonaisuutena

4. Joustavuus

5. Uudet palvelut ja toimintamallit

1. Avoin vuorovaikutus

Kommunikoivampi
tarjouspyynnön
valmistelu

Tavoitelähtöinen
hankinnan määrittely

Kommunikointi
kilpailutuksen aikana

Pitkän tähtäimen
tiedottaminen julkisen
hankkijan tarpeista ja
strategiasta

Vuorovaikutuksen
sisällyttäminen
sopimukseen

Kommunikoivampi tarjouspyynnön valmistelu

- Tarjouspyynnön valmistelu yhteistyössä yritysten kanssa
  - Yrityksille mahdollisuus kommentoida alustavaa tarjouspyyntöä, pyynnön muokkaus kommenttien perusteella

Tavoitelähtöinen hankinnan määrittely

- Ei pyydetä tiettyä lopputulosta vaan ratkaisu johonkin ongelmaan
  - Tarjoajat saavat itse määritellä tarkemman toteutuksen
  - Uudet, vaihtoehtoiset ratkaisut

Kommunikointi kilpailutuksen aikana

- Tarjoajilla mahdollisuus esittää kysymyksiä tarjouspyyntöön liittyen
- Vastaukset julkisesti kaikille tarjoajille esim. verkkosivuilla

Pitkän aikavälin tiedottaminen julkisen hankkijan tarpeista ja strategiasta

- Tiedottamalla pitkän aikavälin tarpeista mahdollistetaan yritysten toiminnansuunnittelua sekä voidaan synnyttää uutta liiketoimintaa uusien yritysten tai verkostojen muodossa

Vuorovaikutuksen sisällyttäminen sopimukseen

- Sopimuskauden aikaisen vuorovaikutuksen lisääminen
  - Mahdollistaa toiminnan kehittämisen
- Vuorovaikutuksen luominen tarjouspyynnön ja sopimuksen avulla
  - Esim. säännöllisten tapaamisten sisällyttäminen sopimusehtoihin

2. Asiakaslähtöisyys

Hankinnan määrittely
loppukäyttäjän
tarpeiden mukaan

Takaisinkytkentä

Hyvien käytäntöjen
omaksuminen
yksityiseltä puolelta

Palvelusetelin laajempi
hyödyntäminen

Hankinnan määrittely loppukäyttäjän tarpeiden mukaan

- Loppukäyttäjän osallistaminen hankinnan määrittelyyn
  - Mitkä foorumit soveltuvat tähän?
- Vastaaminen todelliseen tarpeeseen

Takaisinkytkentä

- Elinkaariajattelu
  - Mitä seurauksia ja kustannuksia hankinnalla on pitkällä aikavälillä?
  - Myös muiden kuin taloudellisten tekijöiden huomiointi (sosiaaliset, terveydelliset ym.)
- Palaute loppukäyttäjältä
  - Mikä kanava sopii tähän?

Hyvien käytäntöjen omaksuminen yksityiseltä puolelta

- Miksi käyttäjä valitsee esimerkiksi yksityisen terveydenhuollon julkisen sijaan?
- Mitä käytäntöjä voidaan omaksua julkiselle puolelle?
- Voiko julkisen ja yksityisen tahon yhteistyötä syventää?

Palvelusetelin laajempi hyödyntäminen

- Päätäntävalta loppukäyttäjille
  - Käyttäjä voi itse valita toimijan, joka parhaiten vastaa tarpeeseen
  - Asiakaslähtöisyyden toteutuminen
- Pienyrittäjien mahdollisuudet menestyä

3. Toiminnan hahmottaminen kokonaisuutena

Hyötyjen ja
kustannusten
kokonaisvaltainen
tarkastelu

Hankinnan määrittely ja
rahoitus erillään

Hyötyjen ja kustannusten kokonaisvaltainen tarkastelu

- On muitakin arvoa määrittäviä tekijöitä kuin hinta
- Hankintahinta ei välttämättä vastaa kokonaiskustannuksia pitkällä aikavälillä
  - Mahdolliset lisäkustannukset
  - Onko edullinen hankinta lopulta edullisin?

Hankinnan määrittely ja rahoitus erillään

- Motiivien mahdollinen vääristyminen saman tahon vastatessa sekä hankinnan määrittelystä että rahoituksesta
- Hyviä esimerkkejä Tekes, Sitra jne.

4. Joustavuus

Jouston luominen
tarjouspyynnössä ja
sopimusehdoissa

Mahdollisuus muuttaa
ja kehittää toimintaa
sopimuskaudella

Jouston luominen tarjouspyynnössä ja sopimusehdoissa

- Ei liian tiukkoja määrittelyjä ja ehtoja, sopimus luo vain raamit toiminnalle
- Uusien ratkaisujen ja toimintamallien mahdollistaminen

Mahdollisuus muuttaa ja kehittää toimintaa sopimuskaudella

- Edellyttää joustoa sopimukseen
  - Esim. sopimus saa muuttua X prosenttia ilman uutta kilpailutusta
- Toiminnan kehittäminen yhdessä paremmaksi kaikkien osapuolten kannalta

5. Uudet palvelut ja toimintamallit

Sähköisen asiointin
kehittäminen

Hankintojen
standardointi

Toimivan markkinan
mahdollistavat
kilpailutusmekanismit

Sähköisen asioinnin kehittäminen

- Sähköiset tarjoukset
  - Työmäärän vähentäminen, virheiden minimointi
  - Kenen vastuulla kehittää?
- Sopimuksen luonti sähköisen tarjouksen pohjalta
  - Sopimusvalvonnan ”check-listin” luominen

Hankintojen standardointi

- Hankkijoiden välisen yhteistyön tiivistäminen
- Kansalliset yhteiset toimintamallit
  - Kilpailutusprosessin yhdenmukaistaminen, helpottaminen ja selkeyttäminen
  - Yhteiset sopimusehdot toimialoittain

Toimivan markkinan mahdollistavat kilpailutusmekanismit

- Eri kilpailutusmenettelyiden käyttö
- Johtaako hintakriteerin käyttö markkinan vinoutumiseen ja lopulta epäedulliseen lopputulokseen?
- Suosivatko tietyt menettelytavat isoja yrityksiä?
  - Esim. suuret hankintakokonaisuudet